

14. SANAYİ KONGRESİ NOTLARI

2 Mayıs 2019 - Haliç Kongre Merkezi

Hazırlayan: S. Koray HATİPOĞLU - Genel Sekreter

Konuk Konuşmacı:

Prof. Dr. Güven Sak - TEPAV İcra Direktörü;

“Dünyada Korumacılık Rüzgârı ve Küresel Rekabet Gücümüzün Geleceği”

Yapığı sunumun satırbaşları şöyle:

- Türkiye değerlendirmesi orta vadede yapılmalı. Sadece güne bakarak, kısa vadeli şekilde yapılmamalı.
- Yavaş diye eleştirdiklerimiz değişimi kaçırmamıza yol açıyor.
- Sanayinin ayrılmaz parçası olan küresel rekabet gücümüzü artırmamız lazım. Ama önce ne durumda olduğumuzu tespit edelim:
 - Türkiye, zengin doğal kaynaklara sahip Rusya gibi değil... Doğal kaynaklara dayalı değil, üretime dayalı bir büyüme yolu izlemeli. Petrol dönemi bitince içinde bulunduğumuz bölge ne olacak? Önümüzdeki problemler 20-30 yıl içinde daha da derinleşerek devam edecek. İş modelini kaybetmiş ülkelerle dolu bir bölgedeyiz. Konum olarak değerimiz artacak (arsa değeri) ama şu anda bu geçerli değil...
 - Türkiye, tasarruf fazlası olan Çin gibi de değil... Tasarruf açığı var. Çin’de ithal edilmiş bir hukuk sistemi işliyor. Bizde de makul bir hukukun üstünlüğü çerçevesi olmadan küresel rekabette başarı yakalanamaz.
 - Türkiye orta büyüklükte bir ülke... Çin ve Rusya gibi G20’nin küresel pazarlık gücü yüksek ülkelerinden biri değil... Söz konusu pazarlık gücü de küresel rekabet gücüyle yakından ilgili...
- Kırdan kente göçle, dışarıdan borçlanarak büyümeyle zaman kaybettik. Ama artık bu durum sürdürülebilir değil. Kente göçle gelen verimlilik artışlarından, tüm sektörlerde verimliliği artıracak bir teknolojik yenilenme sürecine nasıl geçilir konusunda çalışma yapmamız gerekiyor. Bu tip yeni teknolojik devrimler, Türkiye gibi ülkeler için bir fırsat... Kırdan kente göçle gelen büyüme sona erdi. Yeni itici güç verimlilik artışı olmalı.
- Küresel rekabet gücümüzün artırılması amacı için odaklanma çok önemli... Kamunun şeffaflıkla terbiye edilmesi gerekiyor (1980 ve 2001’de olduğu gibi...)
- Bu yola da kötü bir noktadan başlamıyoruz. Uzun vadeli bakmak gerekiyor. İstatistikler de devleti şeffaflıkla terbiye ettikçe küresel rekabet gücümüzün arttığını gösteriyor. İhracat sofistikasyon oranı, ülkenin kendine özgü ihraç ürünleriyle doğru orantılı olarak artıyor. Bizim ülke ihracat sepetimizin sofistikasyon oranı da, ‘78 krizinden sonra 80’lerde alınan ekonomik tedbirlerle zengin ülkelerinkine yaklaştı. Dolayısıyla küresel rekabet gücümüz de arttı. 90’larda zayıflayan bu gücümüz

2002'den sonra tekrar artış gösterdi. Fakat 2007'den sonra, siyasetin ağır basması ve ekonominin geri planda kalmasıyla yeniden zayıflamaya başladı. Küresel rekabet gücü odağımız kaydı.

- Son 50 yılda tarım ülkesinden orta teknoloji sanayi ülkesine dönüştük. İhraç mallarımızın ülkelerin yatırım malı olarak kullanımının az olması sorun yaratıyor. Küresel değer zincirinin daha büyük parçası olmalı, üretim süreçlerinin içine girmeliyiz. Bu durumda küresel rekabet gücü ve dolayısıyla da ihracat artar. Yabancı yatırımcının ülkemize de gelmesi bu süreci hızlandırıyor.
- Bununla birlikte yurt dışına ülkemiz hakkında ciddi güven problemi oluşmuş durumda... Bununla ilgili bir örnek; ülkemizdeki ceza davalarına yapılan müdahalelerin ticari davalarda da olup olmadığı sorusu ile karşılaşmış. Dışarıdan bu şekildeki endişeli bakışı tersine çevirmemiz gerekiyor.
- Aslında ülkemizin dışarıdan kaynak bulma sorunu yok. (Borç stokumuzun artmasından bunu anlıyoruz.) Fakat yatırımları doğru ve verimli alanlara yönlendirilmesi gerekiyor.
- Hizmetlerin üretim süreçlerindeki ağırlığı artıyor. Hizmet sektörü bizde ağırlıklı olarak kamu güdümünde... Bizse hukukun üstünlüğü, yönetim vb. açılardan iyi durumda değiliz.
- Reform gündeminin odağında ne olmalı?
 - Kamu eliyle seçilmiş ulusal şampiyonlar döneminde olup olmadığımızı sorgulamamız gerekiyor. Almanya'nın 2030 Sanayi Strateji Dokümanında bu sistem uygulanıyor. Ama sanayide çok üst seviyede oldukları için, bu alanda faaliyet gösteren firmaların odak noktasına konmasıyla ilerlenebilir. Bizim durumumuz böyle olmadığı için bunu tercih etmemeliyiz.
 - Yeni bir serbestleşme gündemi tasarlayarak kamunun karar alma sürecine müdahalesi engellenebilir.
 - Yukarıda anlatıldığı gibi, yeni teknolojilerle gerçekleştirilecek dönüşümle, öncelikle hizmetler sektörünü serbestleştirerek imalat sanayisini sıçratmak gerekiyor.
 - Aynı şekilde, yeni teknolojilerden faydalanarak şehirlerde yaşamı ucuzlatmak için tarımda bir serbestleşme programına ihtiyaç var.
 - Teknolojik dönüşümün ve yaşanan nüfusun yerel eşitsizliklere katkısını bertaraf edebilmek için sosyal yardım sisteminin konsolidasyonuna gerek var.
- Yalnızca ekonomik değil, çok yönlü bir dönüşüm programına ihtiyaç var.
 - Güçlü para ve maliye politikaları ve banka bilançolarının temizlenmesi ile makro ve finansal istikrar tesis edilmeli.
 - OHAL alışkanlıklarının değişmesi ve hukukun normalleşmesi, AYM kararları ve yargı reformu hazırlıkları ile hukukun üstünlüğü yeniden ihya edilmeli.
 - Cumhurbaşkanlığı sistemini işler hale getirerek kamu idaresi reformu tamamlanmalı. Bakanlar ya daha yetkili, ya da daha da yetkisiz olmalı. Ama bugünkü ara durumda bulunmamalı.

- Dikey bir sanayi politikası çerçevesiyle yatay bir serbestleşme süresini içeren yeni büyüme stratejisi ve yapısal reform programı hayata geçirilmeli.
- Bu kapsamda yeni Türkiye hikâyesi yazılmalı ve bunlara yönelik lobi faaliyetleri gerçekleştirilmeli:
 - Türkiye'nin küresel ve bölgesel dönüşüm sürecinde oymakta olduğu ve oynayacağı rol açıkça ortaya konmalı. Zor bir coğrafyada güçlü bir sanayi ülkesi rolü başarı getirecektir.
 - Türkiye'nin ortak bir hedef etrafında yeniden birleştirilmesi olmazsa olmazımız... Reform gerçekleştirmek için tartışmak gerekiyor. Bölünmüş bir toplumda tartışmalar daha da bölücü rol oynar.
- Son zamanlarda ülkemizi dışarıda anlatırken hep savunmada kalmak durumunda oluyoruz. Bu şekilde ilerlemek zor... Yukarıda belirtildiği gibi oluşturduğumuz hikâyemizi anlatabiliriz. İleriye dönük hikâye anlatmak bu durumdan çıkmamızı sağlayacaktır.
- IMF'ye aslında ihtiyacımız yok. Zira kaynak getirmekte sorun yok. Önceki kriz döneminde IMF'nin tek faydası kredibilite artışıydı. Maalesef bu dönem de bunu sağlamak amacıyla başvurulabilir.
- Türkiye'nin içine kapanması onu zenginleştirmez. Ancak küresel sistemin bir parçası olduğumuz takdirde zenginleşebiliriz.
- Komşularımızla her zaman çatışmalı dönemlerimiz oldu. Bu yeni bir durum değil ve hep aşıldı. Kıbrıs için ilk çıkarma yapmak istediğimizde Demirel'e uçak ve çıkarma filomuzun olmadığı söylenmişti. Sonraki 10 yılda bu kuruldu ve ihtiyaç olunca da kullanıldı.
- Ülkemizde yatırım bankası gelişimine ihtiyaç var. Sanayi-yatırımcı ara yüzü geliştirilmeli. Teknoloji vb. her türlü gelişme buna dahil... JP Morgan vb. yatırım bankaları, yatırım yapmak için bölgesel teknoloji bilgilerine sahip oluyor.

Panel - Küresel Rekabette Yerli ve Evrensel:

Panelin moderatörlüğünü Sabah Gazetesi Ekonomi Müdürü Dr. Şeref Oğuz gerçekleştirdi. İlk konuşmacı LCW CEO'su Mustafa Küçük, yerelden küresel ölçeğe geçişte yaşadıklarını paylaştı.

İkinci konuşmacı ise İstanbul Bilgi Üniversitesi DTÖ Kürsüsü Profesörü ve ayrıca Uluslararası Ticaret ve Tahkim Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi Direktörü Dr. Pınar Artıran oldu. Uluslararası ticaret anlaşmasına imza atan ülkelerin ihale şartı olarak yerli ürün kullanımını getiremeyeceğini, ithal/yerli ürün arasından birinin lehine karar alamayacağını belirtti. Fakat ülkelerin bunu yaptığını da sözlerine ekledi. Örneğin son zamanlarda Trump bunu sık sık yapıyor.

Bir diğer konuşmacı ise Konda Araştırma ve Danışmanlık Genel Müdürü Bekir Ağır oldu. Şovenliğin bu dönemde popüler olduğunu ama bunun sürdürülebilir olmadığını söyledi. Bu dönemi "küresel ara buzul dönemi" olarak adlandırdı. Yerelliğin önemli olduğunu ama örneğin "LCW'nin Paris'teki mağazasını, Fransa yerli ve milli vurgusu yapınca kapatacak mı?" sorusunu sordu.

Türkiye'nin sanayi toplumu olmanın yanı sıra bilgi toplumu olmak için de çalıştığını belirtti. 1980-2002 arası hükümetlerimizin ortama ömrünün 2 yıldan az olduğuna değinerek; buna rağmen aynı dönemde

nüfusumuzun %80'inin şehirli, %50'sinin metropollü olduğunu belirtti. Bu gelişim bir siyasi ütopya olmadan gerçekleştiğine göre bu alanda potansiyelimizin olduğunu kanıtlandığı yorumunu yaptı. Bu sebeple krizden bütölerek değil, değişerek çıkılması gerektiğini ekledi. Siyasetin şehvetine kapılmadan, farklılıklarımızı kucaklayarak çalışılması, Avrupa'nın taşrası olmamız gerektiğinin altını çizdi. Onların artık üretmeyi tercih etmedikleri ürünler veya teknolojilerle büyüme sağlayamayacağımızı ekledi.

Belirsizlikle çalışmayı öğrenmenin çok büyük gücümüz olduğunu ama bunu kurumsallaştırmak gerektiğini belirtti. Örneğin performans yönetimini batıdan alıp aynen uygulamaya çalıştığımızı; bunun çok rasyonel bir sistem olduğunu; oysaki Türk insanının duygusal olduğunu da dikkate alacak şekilde bir düzenleme yapmak gerektiğinin altını çizdi. Belirsizlikte yönetme kapasitesinin kadınlarda daha üst düzeyde olduğunu da ekledi.

Konuşmasının sonunda şirketleri nesillere göre sınıflandırarak, Şirket v.01'in devletle; şirket v.02'nin siyasetle iş tuttuğunu belirtti. Şirket v.03'ün ise toplumla iş tutanlar olması gerektiğini söyledi. Aktöre göre değil ihtiyaca bakarak yönetimin önemini vurguladı. Toprağa, suya saygılı olarak iş yaptıkları ve toplumun geleceği için çalıştıklarını anlattıkları takdirde hem toplumun hem de çalışanlarının bu şirketlerin yanında olacağını belirtti.

Son konuşmacı ise CNNTürk Program Yapımcısı ve Yönetme Güven İslamoğlu oldu. Yerel ve evrensel tanımlarının kendisi için toprak, su ve tarih olduğunu belirtti. Yerel ürünlerimizi ulusal isimlerle anmanın öneminden bahsetti. (Bir peynirimizi anlatırken "Türkiye'nin rokforu" diye tanıtılmasının hatalı olduğunu örneğini verdi.)

Tarih ve turizmin kalkınmada önemine değindi. Ancak halkımızın da bu konuda bilgisiz olduğunu, dolayısıyla turizmde yanlışlar yaptığımızı ekledi. Otobüs turizmi ile insanları bir otobüse doldurup iki taş gösterip bıraktığımızı, oysaki onların bu atmosferin içine girmesi ve tarihimizin ve turizmimizin etkisini artırmaya yönelik için çalışma yapmamız gerektiğini vurguladı. Bizde özümseme noktasında ciddi zayıflıklar olduğunu, Yurt dışında bir tarihi evin sahiplenilerek hikâyesinin anlatıldığını ve ziyaretçilerin o dönemi daha yakından hissederek yaşadığını ekledi. Bizde müzeciliğin bile yeni oturduğunu söyledi.

Bizim çevre eğitimi konusunda arada kayıp bir nesle sahip olduğumuza vurgu yaptı. Sanayide istihdam edilen kişileri ne kadar eğitsek, bu konudaki eğitim açığının kapanacağını belirtti.